

Om de havde hørt, at forpagterens havde købt en **landauer**?

– Jo, de havde set den fra vinduet ...

– Ja – de folk vidste da ikke, hvordan de skulle få ende på den smule penge ...

Og doktorfruen snakkede, mens de andre blot sad beklemt og ventede på "ballet".

Hun ville allerede til at tage tøjet på igen, da hun pludselig sagde: Men – Gud, står jeg her og snakker og glemmer, hvad jeg kom for ... De har vel hørt, at de unge skal danse lidt nede hos os på lørdag – herren ved, de trænger til at få benene rørt – og så tænkte vi, det kunne måske nok more dem, frøken Antonie, at komme ned og se på – –

– Danse bliver der vel ikke tale om – – vi er ude over de år. V o r e s kavalerer er blevet for stivbenede ... Og doktorfruen lo.

– Tak – ja, naturligvis, sagde de andre, alle tre – det ville være Antonie en fornøjelse ...

Doktorfruen gik; moderen og Emma fulgte hende ud.

Antonie blev stående midt i stuen – det var, som om hun slet ikke havde forstået ...

Så gik hun langsomt hen til sovekammerdøren og åbnede den: d e r lå den – fin og køn – h e n d e s balkjole.

Og med hovedet ned i det hvide tæppe græd hun så bitterligt, så bitterligt – – over den ungdom, der var forbi.

Landauer

Karet.

Læsefokus:

Hvad ønsker de to søstre Antonie og Emma i livet?

Hvad sker der med Antonies kærlighedsforhold?

Hvad sker der med Emmas drøm?

Herman Bang (1857-1912).

Første hånds kilde, personlig + offentlig. hendens.
præget af Årstal. før det moderne gennembrud

Et konservativt kvindesyn

Fra Danmark - tider og temaer: <https://danmark.systime.dk/?id=550&MP=436>

- 5 Denne artikel er trykt i Ugentlige Blade under pseudonymet "Spectatrice", dvs. "den kvindelige iagttager". Som navnet antyder, er der tale om et magasinlignende ugeblad, en slags forløber for senere tiders underholdende ugeblade.
- "Spectatrice" var formodentlig Johanne Louise Heiberg (1812-1890). Hun kom fra meget ydmyge kår. Hendes forældre var værtshusholdere - en ikke særlig respektabel
- 10 beskæftigelse - og antagelig optrådte hun som barn med dans i forældrenes beværtning. Hun var meget talentfuld, kom på hofteatrets danseskole som otteårig og gjorde derefter en strålende karriere som først danserinde, siden skuespiller. Hun fik en helt enestående position som højt feteret stjerne på Det Kongelige Teater, til hun trak sig tilbage i 1864. Hun blev i 1831 gift med den 21 år ældre digter Johan Ludvig
- 15 Heiberg, der i 1849-1856 var direktør for teatret.
- Johanne Louise Heiberg var også skribent, og hun stod i tæt forbindelse med en række af tidens førende politikere og kulturpersonligheder.

Spectatrice: "Om Huusvæsenet og Pigebørns Opdragelse", 1859

- 20 Af den ovenstående titel ses det straks, til hvem min tale er rettet - til hvem uden til dig, hvis væsen og virksomhed er indeholdt i dette ene ord: en Husmoder, en kvindes højeste og vigtigste hverv. De anskuelse for børneopdragelsen, du her vil støde på, gælder kun for små pigebørns opdragelse, og du vil se, at denne, efter min mening bør foregå i deres hjem og ved dig. Dine sønner kan du sende i skoler udenfor dit hus; thi
- 25 de kan ikke tidligt nok vænnes til at færdes i livet; tåle al slags temperatur; dine små piger er finere planter, som bør gro under dine øjne, under din opsig, og ikke i vore institutkaserner.
- De fleste af vore pigeinstituter er omtrent så forkerte som muligt. Betragt kun engang, hvor vore instituter er placerede i hovedstaden, og du vil forbavses. I stedet for at lægge dem paa stille, afsides steder, har man dem midt i commercen. "Det er nødvendigt," ville vore institutbestyrerinder sige, "Thi børnenes forældre fordrer det;" men de, som skulde være de ledende og styrende, bør ikke sætte deres vilje til side, for at lade det uvæsentlige blive det væsentlige. Det er muligt, at dette ikke kan rettes, derfor behold din datter hjemme. Det er ugraciøst, at pigebørn skulle vandre på gaden i hvad vejr det
- 35 end er; de opdrages formeligt til små gadestrygere. ...
- Ja, det er utroligt, hvor vidt smagløsheden hos enkelte af vore institutricer i dette punkt kan gå. Her var engang et af vore første og største instituter paa Østergade, hvor der boede en vinhandler i kælderen, en konditor i stuen og et hotel var ligeoverfor, hvor probenreutere fra alle verdens kanter og andre lapsede rejsende og dagdrivere hele
- 40 dagen lå i vinduet og lorgnettede deres unge genboere. Disse små piger, hvoraf nogle ikke vare så små endda, skulle altså nu passere Østergade to gange om dagen, udsatte for at mødes med gæster fra konditoriet, vinkælderen og hotellet, hvilke godt vidste at passe den bestemte tid, da de små damer måtte passere revy for deres profane blikke.

kvindesynet

45 Skulle man nu ikke troe, at forældrene til disse børn havde haft så megen takt, at selv om de ingen anelse havde haft om andet, end at deres små døtre således idelig måtte passere Østergade, havde taget deres børn fra en bestyrerinde, der så lidet vidste, hvad der skikkede sig? Men nej! Havde en eller anden bængstet moder henvendt sig til samme dame med besværinger over skolens beliggenhed, ville hun upåtvivlelig have svaret hende: "Min Gud, de børn! Hvem tror De ser på dem?"

50 Luther har sagt: "Den evangeliske præst bør være gift og familiefader." Fra disse forhold kan han komme som den erfarne til dem, der trænge til hans vejledning og trøst, og som den erfarne mødes han også med en hjerteligere tillid. Det samme gælder om de kvinder, der stille sig i spidsen for den kvindelige opdragelse. Har de ikke selv levet et frisk og normalt liv med alt hvad det fører med sig af ondt og godt, kan de ikke med sikkerhed stå som ledere for de yngres uddannelse.

55 I enhver skole findes en eller anden ung elev, der så at sige er kommen gammelklog og hvad man kalder begavet ud af moders liv. Det er sædvanlig disse stakler, der dannes til guvernanter og institutricer; på grund af deres lethed til at lære bliver disse unge piger, ved den uhyre proppen af lærdom, berøvede den ungdommelige duft, som netop hos dem, fremfor hos nogen, burde plejes og udvikles. Deres ungdom går hen med at perfectionere sig i alle retninger; de høster ros af lærerne og ros af forældrene, der ikke betænke, at ved al denne for kvinden overflødige indsugen af gamle lærdomme, forsømme de at udvikle hovedsagen: det unge, friske liv i dem selv; de opgiver at leve, for at lære: de er gamle og bliver gamle, og af disse stakkels kvinder udvikler sig da disse institutricer, der svarer: "Hvem tror I ser på de børn?"

60 Men nu, I mødre! har I da rent glemt, hvilke tanker, følelser, erfaringer I selv har oplevet i en alder af ti å elleve år? Hvor ofte I ere blevet forfulgte af herrer på gader og stræder; hvor ofte I med hjertebanken har løbet, i skræk for disse uhyrer; hvor ofte I gerne ville have fortalt det ved Eders hjemkomst, men dels af en ubetingelig undseelse, og dels fordi det manglede Eder på ord til at udtrykke, hvorfor I egentlig var angste, gemte det tavst hos Eder selv; hvorledes I også har mødt blik af beskednere unge herrer, blik, som satte det lille hoved og hjerte i bevægelse, og hvoraf der digtedes i al uskyldighed begyndelsen til en lille roman; men institutricerne bliver ved at sige: "De børn, hvem ser på dem?" Og I tror dem på deres ord. - Ved denne idelige løben på gaden udvikler sig desuden hos skolepigen en koket forfængeligheds-djævel, som ofte lægger grundstenen for hendes øvrige liv.

65 Den forargelige skik, som forældre har, at mæje deres børn ud, så de alle ligner børn ved en linedansertrup, er af yderst skadelig virkning for dem. At gå bag ved et sådant pyntet barn, og se de stjålne blik, det sender bagud, for at se, og også pynten gør den behørig virkning på de forbiasserende, om de vender sig, for at betragte hende, er et smerteligt syn. Man kan med vished påstå, at en eneste spadseretur af denne art, som blev kronet, hvis virkning endogså har overgået barnets dristigste forventninger, kan lægge spiren til ... ublufærdighed for hele livet; thi desværre, ikke mange af de københavnske børn siger som hin lille pige: "Gud ved, hvad hundene ville sige til al denne pynt?" Og sådan et barns abekattepynt kan desværre smitte en hel skole, så den får sine egne moder; og de børn, som ikke i deres hjem kan sætte disse moder igennem, bliver udleet af de andre, - den, som bekendt, største af alle straffe.

70 I vore pigeinstitutter læres på engang for meget og for lidt; for lidt for at det kan fæste rigtig rod, for meget til at få pigerne selv til at tro, at de intet kan. Ved at opdrages i

disse kvinde-kaserner bliver de ganske rigtig små soldater i det kvindelige
emancipations-regiment. Med mandlige fordringer til livet, med suk og klager over, at
de kun er kvinder, der ikke har lov til at sætte sig ud over alle former, står de der fix og
færdigt med højrøstede meninger om politik, poesi, kunst.. (...)

95 Det er min overbevisning, at enhver moder kan, ifald hun vil, selv oplære sine små
pigebørn i de lærdomme, som i almindelighed er nødvendige for dem; og skulle hun i et
eller andet trænge til hjælp, vil den i al fald blive så ringe, at hun ikke derfor behøver at
100 sende dem ud af huset. Jeg mener, at når en lille pige har lært at læse, skrive sit
modersmål, lidt regning, og så meget af tysk og fransk, at hun kan læse inden i en bog,
da har hun for det første lært, hvad hun behøver af boglige kunster; hvad der ellers
hører til for at danne et menneske, bør hun selv kunne bibringe sig i en ældre alder,
ifald hun har evne dertil, og har hun den ikke, så er disse lærdomme dog døde skatte
for hende.

105 Af musik kan du lære hende noderne, en skala, og et lille let stykke efter noder - kan
hun dette, og ikke selv går videre på egen hånd, så opgiv et talent, som din datter ikke
har, og spild ikke tiden på en færdighed, som hun ved første, bedste lejlighed lægger
på hylden. Disse ringe, boglige lærdomme mener jeg kan gå for sig som en leg, og
uden at du eller barnet ret ved, hvorledes det er gået til; men begynd så tidligt som
muligt derpå.

110 Spectatrice: "Om Huusvæsenet og Pigebørns Opdragelse" i "Ugentlige Blade" nr. 16, 1859, s.
188-190, 192. Her fra kvinfol.dk/side/1042/